

مہارت یادگیری نیاز اساسی زندگی

مؤلفان :

خسرو امیر حسینی - محمد مخاطب

امیرحسینی، خسرو، ۱۳۳۷ -
مهارت یادگیری نیاز اساسی زندگی / مولفان خسرو
امیرحسینی، محمد مخاطب. -- تهران: عارف کامل،
۱۳۸۴.
پنج، ۲۶۲ ص.

ISBN : 964-8723-06-0

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.
کتابنامه: ص. ۲۶۱ - ۲۶۲.
۱. آموختن. ۲. آموختن -- روانشناسی. ۳. آموختن --
ارزشیابی. ۴. آموختن -- استعداد. الف. مخاطب، محمد.
ب. عنوان.
۱۵۳ / ۱۵ BF ۳۱۸ / ف ۷۶ م ۹
کتابخانه ملی ایران ۴۲۴۴۳ - ۸۴ م

نام کتاب: مهارت یادگیری، نیاز اساسی زندگی

تألیف: خسرو امیرحسینی - محمد مخاطب

ناشر: عارف کامل • صفحه آرای: محمد ملک زاده

نوبت چاپ: اول، ۱۳۸۵ • شمارگان: ۲۰۰۰ جلد

قیمت: ۱۸۰۰ تومان

☐ مرکز پخش: تهران، میدان انقلاب، بازار بزرگ کتاب، پلاک ۲۱

انتشارات عارف کامل تلفن: ۶۶۴۹۴۲۸۶ - نمابر: ۶۶۹۶۶۹۱۰

شابک: ۰۶-۰۰-۸۷۲۳-۹۶۴-۰ ISBN : 964-8723-06-0

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه	یک
فصل اول: «مهارت یادگیری، ماهیت و نظریه‌ها»	۱
یادگیری، مهارت زندگی	۳
تعریف یادگیری	۶
ماهیت یادگیری	۱۰
شرایط مؤثر و مهم یادگیری	۱۱
نتیجه کلی	۲۳
نظریه‌های یادگیری	۲۴
استفاده از نظریه یادگیری اجتماعی در آموزش	۳۵
کاربرد نظریه برونر در فرآیند تدریس و یادگیری	۴۴
آیا عملکرد همان یادگیری است؟	۴۵
اهمیت یادگیری در زندگی	۵۵
خلاصه	۶۰
فصل دوم: «روش‌های یاددهی - یادگیری»	۶۳
چگونه یاد بگیریم؟	۶۵
رویکردهای افراد در یادگیری	۷۰
اصول یادگیری مؤثر	۷۱
نقش روش‌های جدید یاددهی در یادگیری	۷۲
روش بحث گروهی با سطح‌بندی تکلیف رشدی	۷۳

روش خود معلمی	۷۶
روش یادگیری از راه بازی	۷۸
روش یادگیری فردی	۸۰
نقدی بر یادگیری فردی	۸۱
افراد متفاوتند و متفاوت هم یاد می‌گیرند	۸۳
شیوه تدریس مبتنی بر سبک یادگیری	۸۶
توصیه‌هایی برای گسترش سبک‌های یادگیری	۹۰
خلاصه	۹۴
فصل سوم: «مهارت خواندن و یادگیری»	۹۵
خواندن چیست؟	۹۷
خواندن چه اهمیتی دارد؟	۹۸
روش‌های تقویت مهارت خواندن	۹۹
مهارت خواندن و یادگیری دو سویه	۱۰۸
چگونگی افزایش درک مطلب خود	۱۱۱
چگونه بهتر گوش کنیم تا یاد بگیریم؟	۱۱۳
حافظه خود را پرورش دهیم	۱۱۵
رابطه اضطراب با یادگیری	۱۱۷
خواندن مشارکتی و یادگیری	۱۲۱
مراحل روش مطالعه مشارکتی	۱۲۲
فصل چهارم: «مهارت نوشتن و یادگیری»	۱۲۳
مفهوم نوشتن و اهمیت آن	۱۲۵
اهمیت نوشتن از زبان معصومین (ع)	۱۲۶
انتقال مفاهیم و مقاصد از راه نوشتن	۱۲۷

روش‌های تقویت مهارت نوشتن.....	۱۲۹
روش تدریس نوشتن.....	۱۲۹
مهارت یادداشت برداری و اثر آن در یادگیری.....	۱۳۲
روش‌های یادداشت برداری.....	۱۳۴
یادداشت برداری و یادگیری در کلاس.....	۱۴۲
روش ترسیم درخت حافظه.....	۱۴۴
توصیه‌های مهم.....	۱۴۷
خلاصه فصل.....	۱۴۸

فصل پنجم: «مهارت دیدن، گوش دادن و مسئله حل کردن» ۱۵۱

رابطه مشاهده با یادگیری.....	۱۵۳
مشاهده و یادگیری.....	۱۶۵
مهارت مشاهده کردن و اثر آن در یادگیری.....	۱۶۶
گام‌های دستیابی به مهارت مشاهده برای یادگیری.....	۱۶۸
روش تدریس مهارت مشاهده کردن.....	۱۷۰
مهارت استنباط و یادگیری.....	۱۷۲
استنباط چیست؟.....	۱۷۲
رویه عمل کسب مهارت استنباط.....	۱۷۴
فعالیت کلاسی برای تقویت استنباط.....	۱۷۵
مهارت حل مسئله و یادگیری.....	۱۷۶
مسئله چیست؟.....	۱۷۷
چگونه مسئله‌شناسی کنیم؟.....	۱۷۷
چگونه مسئله حل کنیم؟.....	۱۷۸
ویژگی‌های یک مسئله خوب.....	۱۷۹
رابطه حل مسئله با یادگیری.....	۱۷۹

فصل ششم: «مشکلات یادگیری»	۱۸۱
مقدمه	۱۸۳
عوامل مؤثر بر یادگیری	۱۸۴
علل عقب ماندگی درسی	۱۸۵
ناتوانی های یادگیری در آینه پژوهش	۱۹۱
درمان مشکلات یادگیری	۲۰۰
جنبه های پیشگیری	۲۰۱
جنبه های تشخیصی	۲۰۳
جنبه های درمانی	۲۰۴
اصول کلی در پیشگیری، تشخیص و درمان عقب ماندگی های	
درسی	۲۰۵
چگونگی برخورد معلم با فراگیر دیرآموز	۲۰۷
راه های رفع مشکلات یادگیری	۲۱۰
کودکان بی قرار - بی توجه - مشکلات یادگیری و درمان آنان	۲۱۵
محدودیت های یادگیری	۲۲۱
خلاصه	۲۳۵
فصل هفتم: «اختلالات یادگیری و درمان آن»	۲۳۷
تعریف اختلالات یادگیری	۲۳۹
نظریه های مطرح در اختلالات یادگیری	۲۳۹
انواع اختلالات یادگیری	۲۴۱
علایم و علت اختلالات یادگیری	۲۴۲
عوامل مؤثر در درمان اختلالات یادگیری	۲۴۴
عواقب اختلالات یادگیری	۲۴۶
چگونه افراد را به مطالعه و یادگیری علاقمند کنیم؟	۲۴۸

عوامل مؤثر در علاقمند کردن فرزندان به مطالعه.....	۲۵۰
چگونه در زمان کم بیشتر بخوانیم و بیاموزیم؟.....	۲۵۶
خلاصه فصل.....	۲۵۸
منابع.....	۲۶۱

* * * * *

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمه :

بنام خداوند لوح و قلم
خدایی که دانندهٔ رازهاست
حقیقت نگار وجود و عدم
نخستین سرآغاز، آغازهاست

حمد و سپاس خالق یکتا و آفریننده بی‌همتا را که انسان را به عنوان
برترین مخلوق آفرید و آنچه را که نمی‌دانست، به او آموخت^(۱). سپاس
بیکران بر تمام رسولانش و بخصوص حضرت محمد بن عبدالله، رسول
مکرم اسلام که فلسفه انتخاب خود را معلّمی^(۲) و بنیادی‌ترین رسالت خود
را مکارم اخلاق و هدایت انسان‌ها از جهل و تاریکی به سوی نور و روشنی
اعلام کرد و بر مبنای آن تمدنی بنا نهاد که جامع‌تر و مرفعی‌تر از آن، اگر
بدرستی عمل شود، نه بوده و نه خواهد بود. آنچه در این مختصر بر تارک

۱- سوره الرحمن آیه ۳ و ۴ و بقره آیه ۳۰ و آل عمران آیه ۴۸.

۲- بُعِثْتُ مُعَلِّمًا.

برنامه‌ها و عملکرد ایشان چون خورشیدی درخشان جلوه‌گری می‌کند، «یاد دادن و یاد گرفتن» است؛ زیرا خداوند متعال می‌فرماید: «دانیان با نادانان برابر نیستند.»^(۱) و اگر با نگرش به همین مختصر، ادعا شود که مهارت یادگیری که پایه «تغییر» است، هسته مرکزی فعالیت‌های همه انبیاء و اولیا و همچنین اقدامات حضرت رسول اکرم (ص) بوده است شاید سخنی به‌گراف نباشد؛ زیرا تمام تلاش ایشان این بود که انسان را به سمت انسانیت، رفاه و آسایش و زندگی شرافت‌مند و متعالی و سعادت‌مند راهنمایی کرده و به کمال که از صفات باری تعالی است، رهنمون شوند و بدینوسیله انسان را به جایگاهی برسانند که هیچ مخلوقی را دست‌رسی نیست، چنانکه سعدی می‌فرماید:

رسد آدمی به جایی که به جز خدا نبیند

بنگر که تا چه حدست مکان آدمیت

نمونه عملی و عینی چنین سعادت و کمالی در «معراج» پیامبر بزرگ اسلام متجلی شده است. بنابراین، انسان از بدو تولد تا هنگام هجرت به سرای دیگر، همواره یاد می‌گیرد و بیشتر رفتارها، گفتار و فعالیت‌های خود را بر اساس عمل یادگیری انجام می‌دهد. به همین دلیل بین زندگی و یادگیری ارتباطی پیوسته و ذاتی وجود دارد؛ به عبارتی هر قدر میزان یادگیری فرد بیشتر باشد، زندگی او با معناتر، مؤثرتر و مطلوبتر خواهد شد. یادگیری از سوی دانشمندان مختلف به گونه‌های مختلف تعریف شده است که مشترکات و تکامل تعریف آنها عبارتست از اینکه «یادگیری تغییر رفتار بالقوه است که بر اثر تجربه در طول زندگی بوجود آمده و نسبتاً پایدار باشد.»

این تعریف بیان می‌کند که انسان یاد می‌گیرد تا تغییر کند، بیان می‌دارد که انسان ابزار یادگیری را که عبارتند از: چشم، گوش، عقل، درک، فهم، اراده و اختیار، بطور بالقوه داراست. هر اندازه استعداد یادگیری او بیشتر باشد به همان میزان اطلاعات و تجارب و مهارت زندگی او زیادتر خواهد بود. هدف از خلقت او هم زندگی کردن، برخورداری از نعمات الهی و ساختن و ساخته شدن است. به همین دلیل هم، از ابتدای تاریخ خلقت تا قیام قیامت در این راستا نیازمند تلاش است. چنانکه سعدی (ره) فرموده است: «چنین گفت پیغمبر راستگوی ز گهواره تا گور دانش بجوی»^(۱)

مهم این است که بپذیریم مهارت یادگیری، یکی از مهارت‌های اساسی زندگی بشری محسوب می‌شود و علاوه بر آن یکی از نیازهای بنیادین زندگی سالم و جامعه سلامت است. از طرفی هم می‌دانیم که بین انسانها تفاوت فردی وجود دارد، همه یکسان نمی‌آموزند؛ زیرا استعدادها، ظرفیت‌ها، قابلیت‌ها و انگیزه‌های آنان گوناگون است. از سویی هم بدیهی است که انسان بی‌مشکل در دنیا وجود ندارد. لذا به همین خاطر «یادگیری» هم دچار مشکل می‌شود که بعضی از آن‌ها منشأ ذهنی، پاره‌ای ریشه جسمانی و بخشی هم ریشه محیطی و اجتماعی دارند.

آنچه مهم است این است که مشکلات را طبیعی بپنداریم و راه پیشگیری و رفع این مشکلات را کسب کنیم.

بنا به همین ضرورت، ما مؤلفان پرداختن به موضوع یادگیری و از همه مهمتر «چگونه یاد گرفتن و چگونه بکار بستن» را بر خود فرض دانسته و تلاش کردیم، در این کتاب با استفاده از تجربیات چندین ساله در عرصه تعلیم و تربیت، استفاده از منابع معتبر علمی و تجارب بزرگان علم و عمل،

مطالبی را به رشته تحریر درآوریم که در عین معتبر بودن، از نگارشی روان و دور از پیچیدگی و از همه مهمتر کاربرد در زندگی برخوردار باشد. هدف اساسی ما این بود که دو رکن تعلیم و تربیت در قرن بیست و یکم «یاد گرفتن و انجام دادن» را که از سوی سازمان علمی، فرهنگی، تربیتی سازمان ملل «یونسکو» به عنوان وظیفه برای کشورهای عضو تعیین شده است^(۱) با نگاهی جدید بررسی کرده و بیشتر از پیش تشریح و تبیین کنیم و ارتباط آن با زندگی را روشن تر سازیم. به همین دلیل علی‌رغم اینکه موضوع تخصصی است، اما چون همهٔ اینها بشر نیازمند یاد گرفتن و دانایی هستند بگونه‌ای نوشتیم که هم برای متخصصان و کارشناسان و هم سایر علاقمندان مفید فایده باشد «تا چه در نظر آید و چه قبول افتد». علت دیگری که مارا بر تحریر این اثر تشویق کرد، درخواست دانشجویان و مخاطبان جلسات سخنرانی و مشاوره گروهی اینجانبان بود که بعضی از مطالب را به صورت جزوات درسی یا بروشور آموزشی دریافت کرده بودند.

کتاب «مهارت یادگیری، نیاز اساسی زندگی» در هفت فصل تهیه و تدوین شده است که خوانندگان محترم در فصل اول، مهارت یادگیری، ماهیت و نظریه‌ها را می‌خوانند، در فصل دوم با روش‌های یاددهی - یادگیری آشنا می‌شوند، در فصل سوم رابطه مهارت خواندن و یادگیری و روش‌های تقویت خواندن و یادگرفتن را مطالعه خواهند کرد. در فصل چهارم با مهارت نوشتن و اثر آن در یادگیری و چگونگی خلاصه‌نویسی و یادداشت برداری را مطالعه می‌کنند. در فصل پنجم با مهارت دیدن، گوش دادن و حل مسئله و رابطه آن‌ها با چگونگی یاد گرفتن و بکار بستن آشنا

۱- یادگیری برای دانستن Learning To Know - یادگیری برای انجام دادن Learning to do
یادگیری برای زیستن Learning To Be و یادگیری برای باهم زیستن Learning to Live Together

می‌شوند.

در فصل ششم مشکلات و محدودیت‌های موجود بر سر راه یادگیری و راه‌های پیشگیری و تشخیص آن را خواننده و نهایتاً در فصل هفتم با اختلالات یادگیری، تعریف، نظریه‌ها و چگونگی شناخت و درمان این اختلالات آشنا شده و از راه‌های علاقه‌مند کردن افراد به مطالعه بیشتر آگاه خواهند شد. علی‌رغم پیچیدگی موضوع یادگیری، بی‌تردید این مختصر همه جوانب یادگیری را نمی‌تواند روشن سازد، و لیکن ما معتقدیم «آب دریا را اگر نتوان کشید پس به قدر تشنگی باید چشید».

در پایان امیدواریم خداوند متعال ثواب حاصل از این فعالیت را به روح مطهر والدین نویسندگان عاید و واصل نماید و به عنوان گامی کوچک در اعتلای فرهنگ کهن ایرانی و اسلامی مقبول نظر خوانندگان گرام قرار گیرد.

خسرو امیرحسینی - محمد مخاطب

۱۳۸۵

* * * * *